

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Методичні рекомендації
щодо забезпечення самостійної роботи
з дисципліни
**«ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ
ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ»**
(для бакалаврів)

Київ 2016

Підготовлено професором кафедри управління персоналом та економіки праці *Калиною А.В.*

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом та економіки праці (протокол №4 від «14» листопада 2016 р.)

Схвалено Вченою радою Інституту менеджменту та бізнесу ім. Б. Хмельницького (протокол №11 від 21.11.2016 р.)

Калина А.В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійного вивчення дисципліни «Основи функціонування та ефективності економічних систем» (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2016. – 21 с.

Методична розробка містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни «Основи функціонування та ефективності економічних систем», питання для самоконтролю, список літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Обсяг необхідних знань з дисципліни «Основи функціонування та ефективності економічних систем» визначено затвердженою навчальною програмою.

Головні завдання курсу – ознайомити студентів з основними питаннями функціонування економічних систем та їх ефективності, навчити студентів застосовувати здобуті знання під час вирішення конкретних завдань з урахуванням стану та рівнем розвитку економічної системи, її особливостей та специфіки.

Основні відомості про дисципліну містяться в рекомендованій літературі, наведеній в кінці навчальної програми.

Крім того, студенти не повинні обмежуватись тільки наведеними літературними джерелами, а і проявляти інтерес до пошуку нових і можливо не зовсім по темі публікаціям, в яких можуть висвітлюватись окремі питання по тій чи іншій темі, що входить до тематичного плану дисципліни.

Для глибшого опанування суті змісту і завдань даної дисципліни, ще необхідно володіти знаннями з економічної теорії, політичної економіки, економічної статистики, міжнародної економіки, оцінки різновидів економічної ефективності та низки інших дисциплін, передбачених навчальним планом.

Вивчення дисципліни рекомендується здійснювати у такій послідовності:

1. Законспектувати (хоча б коротко) рекомендовану літературу, а також ті джерела в яких студент знайде цікаву інформацію, що відноситься до тої чи іншої теми програми.

2. Систематично читати нову літературу або публікації в інтернеті.

3. Ознайомитись з науковими дослідженнями та дисертаційними роботами по програмі курсу.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

дисципліни «Основи функціонування та ефективності економічних систем»

№ п/п	Назва змістового модуля і теми
Змістовий модуль 1. Загальні засади економічних систем	
1.	Економічна система: сутність та структура суспільно-економічної формації
2.	Основні елементи економічної системи
3.	Класифікація економічних систем
4.	Типи та моделі економічних систем
5.	Основні риси та ознаки економічних систем
Змістовий модуль 2. Загальні основи оцінки ефективності економічних систем	
6.	Економічна ефективність: сутність та різновиди. Показники економічної ефективності
7.	Методичні підходи до оцінки ефективності економічних систем
8.	Економічні аспекти ефективності економічних систем в залежності від типу і моделі
9.	Прогнозування ефективності економічних систем
Разом годин: 120	

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ
ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ»

Змістовий модуль 1. *Загальні засади економічних систем*

Тема 1. Економічна система: сутність та структура суспільно-економічної формації. Критерії існування та розвитку економічних систем в сучасній економічній літературі. Основні групи суб'єктів і відносин між ними. Економічна форма результатів виробництва. Принципи організації суспільного виробництва.

Запитання для самоконтролю:

1. Що таке економічна система?
2. Класифікація економічних систем.
3. Основні елементи економічної системи.

Література [2, 4, 5, 8]

Тема 2. Основні елементи економічної системи. Спосіб узгодження діяльності суб'єктів господарського життя. Основні проблеми організації економіки. Власність на виробничі ресурси та вироблені блага. Принципи розподілу та перерозподілу національного продукту. Основні елементи економічної системи: продуктивні сили, економічні відносини, господарський механізм.

Продуктивні сили як похідна живої праці та засобів виробництва. Економічні відносини як суспільна форма і спосіб організації, їх особливості від типу економічної системи (організаційно-економічні, техніко-економічні, соціально-економічні).

Особливості господарського механізму в різних економічних системах. Його відмінності та постійні складові.

Запитання для самоконтролю:

1. Типи економічної системи.
2. Моделі економічної системи.
3. Основні риси економічної системи.

Література [1, 4, 6, 8]

Тема 3. Класифікація економічних систем. Цивілізаційний та формаційний підходи, особливість їх використання. Історичний кругообіг різних типів суспільства та історичних епох. Поділ цивілізацій на основі критерію розвитку окремих елементів продуктивних сил, передусім засобів праці передбачає три системи (аграрну, індустріальну, постіндустріальну). Формаційний підхід та його економічні чинники, що пов'язані з розвитком системи продуктивних сил у взаємодії з виробничими відносинами (первіснообщинний лад, рабовласницьке суспільство, феодалізм, капіталізм і соціалізм).

Суспільно-економічні формації, згідно з формаційним підходом, змінюються передусім унаслідок дії закону адекватності виробничих відносин рівню і характеру розвитку продуктивних сил та виробництва. З їх розвитком у надрах старої суспільно-економічної формації поступово формуються об'єктивні та суб'єктивні передумови нової формації. Однак противники формаційного підходу стверджують, що цей підхід передбачає домінування принципу економічного детермінізму, тобто його визначальну роль у розвитку суспільства ізольовано від політичних, юридичних, соціальних, культурних та інших чинників економічного базису.

Є достатні підстави звинувачувати прихильників цивілізаційного підходу в дотриманні технологічного детермінізму (адже техніка і спосіб праці – лише один із елементів продуктивних сил). Різновидами технологічного детермінізму є теорія технологічного суспільства З. Бжежинського, надіндустріального суспільства А. Тоффлера, кібернетичного, інформаційного суспільств тощо інших західних учених.

Проголошення домінуючої ролі культури у розвитку суспільства (Р. Вітлі) ігнорує набагато важливіший чинник – залежність розвитку культури від економіки, зокрема від появи додаткового продукту, що дало змогу групі людей ще в античному суспільстві займатися культурою. Водночас слід враховувати зворотний вплив культури на прогрес економіки.

Проміжною між формаційною теорією та цивілізаційною концепцією є концепція історичного кругообігу, в якій історичний процес розвитку світової цивілізації постає як циклічна зміна стадій: становлення (зародження) – занепад – знову зародження. Таких поглядів дотримувався Арістотель, італійський державний діяч Ніколо Макіавеллі, Фур'є та інші. З точки зору формаційного підходу така циклічність властива кожному суспільному способу виробництва (за винятком продуктивних сил), а також більшості підсистем суспільних відносин – політичним, правовим, ідеологічним, частково культурним тощо. У відповідності з цим розглянути можливість поєднання окремих раціональних аспектів цивілізаційного підходу з формаційним.

Запитання для самоконтролю:

1. Ознаки економічних систем.
2. Суть підсистем економічної системи.
3. Ефективність та її різновиди.

Література [4, 5, 6, 9]

Тема 4. Типи та моделі економічних систем. Розкрити сутність поняття «тип економічної системи» та охарактеризувати типи економічних систем по трьох видах класифікації:

Класифікації	Типи економічних систем
I класифікація (за ступенем політичного та соціально-економічного	– традиційна (патріархальна, авторитарна) економічна система; – ліберальна (ринкова, демократична)

розвитку суспільства)	економічна система; – проміжна між традиційною і ліберальною економічною системою.
II класифікація (за ступенем індустріального розвитку суспільства)	– доіндустріальна економічна система (цивілізація); – індустріальна економічна система; – постіндустріальна економічна система та інформаційна (дехто її називає технотронною).
III класифікація (за національними та регіональними ознаками і ступенем їх інтеграції у єдиний світогосподарський процес)	– локальні економічні системи (євразійська, західноєвропейська, ісламська, латиноамериканська, індійська, буддистська, далекосхідна цивілізації); – міжнародні економічні системи (ЄС, НАФТА, СНД); – глобальна економічна система.

Розглянути змішані (поліформічні) та перехідні системи. А також, розглянути класифікацію економічних систем на основі способу організації господарської діяльності враховуючи такі ознаки: форму власності на засоби виробництва; хто і як ухвалює основні економічні рішення; спосіб координації економічної діяльності; мотиви, що стимулюють ведення економічної діяльності. Знати які за цим критерієм виділяють типи економічних систем: та джерела руху економічних систем.

Запитання для самоконтролю:

1. Сутність понять «ефект» та «ефективність».
2. Складові системи оцінки економічної ефективності.
3. Суть управління ефективністю.

Література [2, 4, 5, 8]

Тема 5. Основні риси та ознаки економічних систем. Характеристика рис кожної економічної системи: ієрархічність; цілісність; самовідтворення; органічність; мобільність.

Переваги і недоліки економічних систем, їх суперечності. Характерними ознаками економічної системи є:

Характеристика різних сфер функціонування, рівнів господарювання Економічної системи її суб'єкта, як складної субординованої системи різних рівнів.

Основні риси традиційної системи та командної або адміністративно-командної системи:

- виробництво, розподіл та обмін базуються на звичаях. Релігійні і кастові цінності первинні щодо нових форм економічної діяльності;
- спадковість і кастовість чітко визначають економічну роль індивідів;
- соціально-економічний застій «рельєфно» виражений, оскільки економіка розвивається повільно, протягом багатьох десятиріч;
- розвиток техніки обмежений, оскільки він об'єктивно підбиває підвалини традиційної системи;
- стійке перевищення темпів зростання чисельності населення над темпами економічного розвитку, тому наявний високий рівень безробіття і низька продуктивність праці;
- зубожіння і бідність основної маси населення;
- нерозвинутість ринкових відносин і ринкової інфраструктури, слабкий виробничий потенціал в країні в цілому.

Характерними рисами командної або адміністративно-командної системи є:

- державна власність практично на всі фактори виробництва, які відокремлено нікому не належать, навіть господарюючим суб'єктам;

- колективне прийняття господарських рішень шляхом централізації планування економічної діяльності;
- централізоване виділення підприємствам ресурсів для виконання державних планів та централізоване ціноутворення;
- практично відсутня конкуренція, звідси – монополізм виробників і панування їх над споживачами.

Запитання для самоконтролю:

1. Існуючі методичні підходи оцінки ефективності.
2. Передумови трансформації економічних систем.
3. Методологія оцінки структурних зрушень.

Література [2, 3, 5]

Змістовий модуль 2. Загальні основи оцінки ефективності економічних систем

Тема 6. Економічна ефективність: сутність та різновиди. Показники економічної ефективності. Економічна ефективність: сутність та різновиди. Показники економічної ефективності.

Економічна ефективність – досягнення найбільших результатів за найменших затрат живої та уречевленої праці. Вона є конкретною формою дії закону економії часу. Економічна, організаційна та соціальна ефективність. Абсолютні, відносні та середні величини виступають показниками ефективності.

Охарактеризувати норму прибутку як узагальнюючого показника економічної ефективності – капіталістичного способу виробництва. Максимізація чистого доходу на одного зайнятого. Економічна ефективність – відносний параметр, що порівнює отриманий ефект із витратами або ресурсами. Охарактеризувати два підходи до оцінки економічної ефективності – ресурсний і витратний. Ресурсний орієнтований на економію ресурсів, витратний – на мінімізацію поточних (операційних) витрат.

Показники економічної ефективності: валовий національний продукт, продуктивність, матеріаломісткість, фондвіддача, капіталомісткість, фондомісткість. Загальна (абсолютна) і порівняльна економічна ефективність.

Запитання для самоконтролю:

1. Прогнозування економічної системи.
2. Макроекономічний рівень економічних систем.
3. Мікроекономічний рівень економічних систем.

Література [1, 3, 4, 6]

Тема 7. Методичні підходи до оцінки ефективності економічних систем. Сучасні та традиційні методичні підходи до оцінки ефективності: традиційний, багаточинниковий, оцінка ефективності на основі концепції Performance Management (управління результатами), математичний підхід, ергономічний підхід. Дві групи методів: кількісні та якісні методи. Кількісні методи охоплюють вартісний та фінансово-економічний метод, а якісна група акцентує увагу на окремих аспектах: організаційному, соціальному, екологічному.

Основним показником ефективності економічної системи є максимізація національного доходу. Оцінка структурних зрушень, які можуть не лише збільшити або призвести до зниження ефективності економічної системи, але й у ряді випадків вести себе нейтрально і не впливати на її зміну.

Аналіз основних причин структурних змін та поглиблення розуміння взаємозв'язків темпів розвитку і ефективності економічної системи для оцінки її стану.

Два основних завдання ефективності економічної системи: забезпечення високих темпів економічного зростання та збільшення обсягів виробництва (зростання національного доходу).

Розглянути мультиплікаційний ефект та його специфічні форми: дифузний ефект, резонансний ефект, ефект стартового вибуху, супроводжувальні можливості з певним ефектом, ефект акселерації.

Запитання для самоконтролю:

1. Теоретичні засади оцінки ефективності.
2. Американська модель економічної системи.
3. Шведська модель економічної системи.

Література [5, 6, 10, 11]

Тема 8. Економічні аспекти оцінки ефективності економічних систем в залежності від типу і моделі. Встановлення системи показників та інформаційне забезпечення оцінки ефективності. Визначення методів обробки економічної інформації та методичних прийомів узагальнення та реалізації результатів аналізу (групування, розрахунок, упущених можливостей, розрахунок прогнозу, прийняття управлінських рішень)

Запитання для самоконтролю:

1. Японська модель економічної системи.
2. Соціальне ринкове господарство ФРН.
3. Південнокорейська модель економічної системи.

Література [5, 6, 10, 11]

Тема 9. Прогнозування ефективності економічних систем. Формування прогнозів розвитку економічної системи на основі структурного аналізу за допомогою спеціалізованого програмного продукту «Olymp. StatExpert».

Критерії, що обумовлюють різноманітність прогнозів при комплексному прогнозуванні економічного і соціального розвитку. Застосування макроекономічних прогнозів: пошукового, нормативного, пасивного, активного, варіантного, інваріантного, локального, структурного, комплексного, складного та простого, глобального.

Запитання для самоконтролю:

1. Основні риси традиційної економічної системи.

2. Характеристика планової (демократичної і командної) економічної системи.
3. Ринкова економічна система, її характеристика та різновиди.

Література [4, 6, 9, 11]

Самостійна робота

Самостійна робота з дисципліни «Основи функціонування та ефективності економічних систем» передбачає відпрацювання у студентів навичок аналізувати процеси, що мають місце у суспільстві, орієнтуватись у типах і моделях економічних систем, знати їх основні складові елементи, а також їх риси та ознаки. Для цього студент повинен самостійно виконати завдання одного з варіантів самостійної роботи. Розподіл студентів здійснюється у відповідності до останньої цифри номеру залікової книжки:

0-3 – I варіант;

4-6- II варіант;

7-9 – III варіант.

Завдання самостійної роботи

Завдання	Варіанти		
	I	II	III
1	2	3	4
1. Розкрити сутність та структуру соціально-економічної формації	Доіндустріальної	Постіндустріальної	Соціалізм
2. Дати характеристику основними	Індустріальної	Доіндустріальної	Постіндустріальної

елементам економічної системи			
3. Особливості господарського механізму, його відмінності та постійні складові	Постіндустріального	Індустріального	Доіндустріального
4. Охарактеризувати методичні підходи до оцінки певного різновиду економічної ефективності	Порівняльна	Мультиплікаційна	Локальна
5. Розкрити сутність певного типу економічної системи	Міжнародної	Глобальної	Локальної

Оцінювання знань студентів:

1. Оцінювання знань студентів під час семінарських і практичних занять.
2. Виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.
3. Виконання завдань самостійної роботи.
4. Проведення проміжних тестів.
5. Проведення поточно-модульного контролю.
6. Проведення підсумкового письмового іспиту.

Оцінювання знань студентів під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за 10-бальною шкалою за такими критеріями:

- 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- 2) ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;
- 3) ознайомлення з рекомендованою літературою;

- 4) вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, розв'язанні задач, при виконанні індивідуального навчально-дослідного завдання;
- 5) логіка, структура, стиль викладання матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Найвищий бал ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента, або його відповіді усім п'ятьом зазначеним критеріям. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів.

При оцінюванні індивідуальних завдань увага приділяється також якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка на розсуд викладача буде знижена.

Оцінювання знань студента під час виконання самостійної роботи проводиться за 10-бальною шкалою. Оцінюються результати самостійної роботи студентів щодо освоєння програмного матеріалу. Це дає можливість викладачеві впливати на хід самостійної роботи студентів й визначити необхідність і напрями вдосконалення навчального процесу.

Проміжний тестовий контроль проводиться три рази за семестр (два рази у рамках вивчення змістового модуля). Тести для проміжного контролю обираються із загального переліку тестів за відповідними модулями. Метою вирішення тестових завдань з навчальної дисципліни є перевірка засвоєння студентами теорії важливіших економічних категорій (ринок праці, трудові ресурси, продуктивність праці, організація і оплата праці та ін.). Також у цьому складному інтелектуальному пошуку студенти вчаться логічно мислити, порівнювати, аналізувати, узагальнювати, робити висновки. Тестові завдання, що виносяться на проміжний тестовий контроль, можуть бути наступних видів:

1. Альтернативні тестові завдання, що передбачають наявність двох варіантів відповіді типу «так – ні», «правильно-неправильно».
2. Тестові завдання з простим множинним вибором, відповідь яких будується за принципом класифікації.
3. Тестові завдання з множинним вибором, побудова відповіді яких використовує принцип класифікації.
4. Тестові завдання на відновлення відповідності частин.
5. Тестові завдання на порівняння і протиставлення (на аналіз взаємозв'язку).
6. Тестові завдання з множинними відповідями «правильно-неправильно».
7. Тестові завдання на визначення причинної залежності.
8. Тестові завдання на відтворення правильної послідовності (комбінації).
9. Тестові завдання відкритого типу.

Проведення проміжного тестового контролю може бути доповнене перевіркою вміння студентів орієнтуватися в теоретичному матеріалі та практичних ситуаціях з тої чи іншої теми.

Проведення поточно-модульного контролю здійснюється за двома складовими: практичний модульний контроль і лекційний (теоретичний) модульний контроль. Оцінка за практичну складову модульного контролю виставляється за результатами оцінювання знань студентів під час семінарських та практичних занять, виконання індивідуального завдання та проміжного тестового контролю згідно з графіком навчального процесу. Лекційний модульний контроль здійснюється у письмовій формі за відповідними білетами.

Для підведення підсумків роботи студентів із змістового модуля виставляється підсумкова оцінка з поточно-модульного контролю, яка враховує оцінки за практичний модульний контроль і лекційний модульний контроль.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – екзамен, який складають студенти в період заліково-екзаменаційної сесії, передбаченої навчальним планом у відповідності до встановленої шкали оцінювання.

Оцінювання здійснюється відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та Тимчасового положення про проведення підсумкового контролю знань у формі тестування.

Схема оцінювання роботи студентів

Оцінка за національною шкалою / National grade	Рівень досягнень, % / Marks, %
Національна диференційована шкала	
Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59
Шкала ECTS	
A	90-100
B	80-89
C	75-79
D	70-74
E	60-69
Fx	20-59
F	0-19

Професійні профілі випусників

Фахівець-економіст базового рівня має високий рівень теоретичної підготовки, спеціальні знання, поглиблену спеціалізовану фахову підготовку, що дозволяє йому забезпечити якісне виконання своїх функцій та кола завдань в процесі проходження переддипломної практики.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

4. Що таке економічна система?
5. Класифікація економічних систем.
6. Основні елементи економічної системи.
7. Типи економічної системи.
8. Моделі економічної системи.
9. Основні риси економічної системи.
10. Ознаки економічних систем.
11. Суть підсистем економічної системи.
12. Ефективність та її різновиди.
13. Сутність понять «ефект» та «ефективність».
14. Складові системи оцінки економічної ефективності.
15. Суть управління ефективністю.
16. Існуючі методичні підходи оцінки ефективності.
17. Передумови трансформації економічних систем.
18. Методологія оцінки структурних зрушень.
19. Прогнозування економічної системи.
20. Макроекономічний рівень економічних систем.
21. Мікроекономічний рівень економічних систем.
22. Теоретичні засади оцінки ефективності.
23. Американська модель економічної системи.
24. Шведська модель економічної системи.
25. Японська модель економічної системи.
26. Соціальне ринкове господарство ФРН.
27. Південнокорейська модель економічної системи.
28. Основні риси традиційної економічної системи.
29. Характеристика планової (демократичної і командної) економічної системи.
30. Ринкова економічна система, її характеристика та різновиди.
31. Сутність індустріальної економічної системи.

32. Особливість проміжної економічної системи між традиційною та ліберальною.
33. Характеристика та специфіка доіндустріальної економічної системи.
34. Особливість ліберальної економічної системи.
35. Сутність поняття «цивілізація» та його зв'язок з економічними системами.
36. Сутність поняття «формація» та його структура суспільно-економічної формації.
37. Тривалість суспільно-економічних формацій.
38. Характеристика первіснообщинної формації та її вплив на подальший розвиток суспільства.
39. Характеристика рабовласницької формації: основні риси та особливості.
40. Капіталістична формація та її роль у формуванні першої фази комуністичної формації.
41. Комуністична формація та її роль у розвитку суспільства.
42. Формування розподілу та обліку в різних формаціях.
43. Економічна система та її вплив на добробут населення.
44. Вплив розвитку економічної системи на рівень безробіття.
45. Яким чином інфраструктура впливає на формування економічної системи.
46. Коли і у зв'язку з чим виникає соціально-економічний застій.
47. Національні та міжнародні економічні системи.
48. Глобально-економічний рівень економічної системи.
49. Основні риси економічної системи ринкового соціалізму.
50. Міжнародна економічна система та її складові.
51. Суть економіки міждержавних об'єднань (СНД, ЄС, АСЕАН).
52. Міждержавні фінансово-економічні інститути.
53. Характеристика сучасної економічної системи.
54. Чотири рівня економічної системи суспільства.

55. Характеристика мезоекономічного рівня економічної системи.
56. Характеристика глобально-економічного рівня сучасної економічної системи.
57. Характеристика макроекономічного рівня сучасної економічної системи.
58. Характеристика мікроекономічного рівня сучасної економічної системи.
59. Типологізація змішаної економіки.
60. Модель змішаної економіки – ліберальна.
61. Консервативна модель змішаної економіки.
62. Соціал-реформістський варіант змішаної економіки.
63. Структура національної економічної системи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Красильников О.Ю. Структурные сдвиги в экономике: теория и методология. – Саратов: Научная книга, 1999 – 65 с.
2. Пепа Т.В. Регіональна динаміка і трансформація економічного простору України – Черкаси – Брама – Україна, 2006 – 440 с.
3. Бутко М.П. Передумови трансформації та механізми регулювання регіональних економік. Наук. аналіт. журнал – К.: Ін-т економічного прогнозування НАН України, 2004 – № 2 – с. 9-29.
4. Говорушко Т.А. Управління ефективністю діяльності підприємств на основі вартісно-орієнтованого підходу: / монографія / Т.А. Говорушко, Н.І. Клімаш – К.: Логос, 2013 – 204 с.
5. Габор С.С. Ефективність як економічна категорія // Інноваційна економіка, 2012 – № 7 – с. 14-17.

6. Касич А.О. Методичні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємств / А.О. Касич// Бізнес Інформ, 2012. – № 12 – с. 176-179.
7. Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України: / монографія / А.В.Куценко – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 215 с.
8. Нортон Д. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Д. Нортон, Р. Каплан. – М.: Олимп Бизнес, 2010. – 320 с.
9. Отенко О.І. Формування аналітичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємства / Бізнес Інформ, 2013 – № 5 – с. 231-237.
10. Стрілець Є.М. Ефективність як економічна категорія / Є.М. Стрілець – Запоріжжя: КПУ, 2013. – с. 9-14.
11. Пилипенко С.М. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства – Миколаїв: Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського, ж. «Глобальні та національні проблеми економіки», вип. 10, 2016. – с. 452-456.